

Förfalskaren

Om det som är värdefullt i konsten

"Ikväll är det jag som bjuder på Calvados och cigarrer", sade Tim Morré samtidigt som han slängde ned en tidning på bardisken framför sin vän. Vännen gav honom en hastig blick innan han plockade upp tidningen.

På den uppslagna sidan kunde han läsa om ett auktionshus i Stockholm som kommit över en serie tidigare okända akvareller. Akvarellerna var signerade av Jämtlandssonen och naivisten Primus Mortimer Pettersson. En expert på naivistisk konst, som arbetade för auktionshuset, hyllade dessa akvareller som de bästa och vackraste i Primus Mortimers konstnärliga karriär. Experten prisade också Primus Mortimers unika stil, de starka färgerna, stadsbilder berövade på människor och skepp som seglar under en röd himmel, allt målat med modernismens förtjusande ovilja att rätta sig efter de traditionella konstnärliga konventionerna. Alla dessa egenskaper fanns representerade i akvarellerna. Serien, som innefattade tio akvareller, hade sålts för ungefär 50 000 kronor vardera till en privat samlare.

"Jag antar att det är vår egen mästeförfalskare Tim Morré som ligger bakom dessa bilder", sade vännen till Morré som redan höjt sitt glas i en triumferande skål.

"Det var märkligt, jag fann serien på en gammal vind på Frösön, inte långt ifrån sjukhuset där Primus Mortimer spenderade större delen av sitt vuxna liv", sade Morré med ett leende.

Vännen lät honom hänga kvar i luften med sin obesvarade skål. "Du ser inget problem med det du håller på med", frågade han till slut.

"Nä, varför skulle jag göra det? Så här är det", fortsatte Morré, "om akvarellerna nu anses vara lika bra, eller kanske till och med bättre, om vi ska tro experten i tidningen, då är de värda varenda krona. Och om nu någon är så himla korkad att hen köper en serie akvareller enbart för signaturens skull så är hen en idiot och förtjänar att bli av med pengarna."

Vännen tittade på Morré utan att kunna komma på några direkta invändningar emot vad han just sagt. Han tog glaset med Calvados och mötte Morré i en skål.

De flesta anser nog att det som Tim Morré sysslar med är fel och ytterst klandervärt. Att lura, vilseleda och bedra människor på detta sätt kan inte bara betraktas som oetiskt utan också olagligt. Men vem är det egentligen som lurar vem? Om vi lämnar den etiska diskussionen därhän och fördjupar oss i själva kärnan i berättelsen om förfalskaren Tim Morré märker vi ganska snart att det inte är alldeles enkelt att utröna vem som luras och på vad man luras. Det handlar nämligen om en av konsten och estetikens stora frågor; vad är det som gör ett konstverk värdefullt?

I tankeexperimentet ovan är det framför allt två föreställningar om vad det är som gör ett konstverk värdefullt som kommer till uttryck. Den första handlar om att det är någon egenskap hos ett konstverk som gör det värdefullt, det är konstverket i sig självt som bestämmer dess värde. Morré uttrycker denna föreställning när han hävdar att akvarellerna är värda varenda krona om de är lika bra som mästaren även om det inte är mästaren som *de facto* har målat dem. Exakt vad det är som gör att ett konstverk bedöms som "bra" kan vara lite olika saker. Enligt en av de äldre konstteorierna handlar det om *mimesis*, det vill säga verkets förmåga att avbilda verkligheten. En sådan bedömningsgrund har dock sina tillkortakommanden när det till exempel rör sig om abstrakt konst. Vidare skulle en sådan bedömningsgrund leda till att Primus målningar

VOLYM

hamnar ganska långt ned i rang. Andra typer av bedömningsgrunder för att utse "bra" konst hör till familjen expressiva estetiska teorier. Här handlar det om ett konstverks förmåga att kommunicera känslor till betraktaren. I anslutning till detta finns det ett väldigt spännande fält inom den moderna estetiken som kallas för neuro-estetik där man undersöker vilken effekt betraktandet av konst har på hjärnan. Kanske kommer man inom detta fält att kunna påvisa mer exakt hur färg, form och komposition påverkar oss och på så sätt kunna se vad det är som gör att vi tycker ett konstverk är "bra". Men även denna teori misslyckas med att inbegripa de bedömningsgrunder man har för den konceptuella konsten där själva idén är det som är av största vikt.

Den andra föreställningen vi möts av i tankeexperimentet har sitt ursprung i romantikens myt om geniet. I berättelsen kommer detta till uttryck när Morr   föraktfullt hävdar att de som betalar för signaturer   r idioter. Idag pratar man kanske inte lika mycket om geni utan snarare om idoler och man tycks tro att allt de petar på blir till guld. Och till viss del   r det så eftersom man inom konstvärlden handlar som om föreställningen vore sann. Det är knappast någon väl bevarad hemlighet att signaturen spelar en avgörande roll när ett konstverk värderas. Detta   r särskilt sant när det handlar om det ekonomiska värdet som i berättelsen ovan. Och   r inte detta det sanna värdet på konst? - Titta, det   r en Primus Mortimer! Den såldes för 52 000 och 52 000 kronor ljuger inte!

Signaturen blir en kvalitetsstämpel men en förrädisk sådan. F  r   r inte bilden densamma även om det visar sig att det   r Morr   och inte Primus som skapat den? Men var så s  ker, värdet på målningen kommer att sjunka snabbare än Titanic och ingen stråkorkester kommer ackompanjera verkets resa ned till botten.

Text och bild: Freddie Ross

Not: Berättelsen i första stycket är en omskrivning av ett tankeexperiment som återfinns i Julian Bagginis underbara bok *The pig that wants to be eaten – 100 experiments for the armchair philosopher*.

Volym 2017-12-21